

પ્રવચન નં. ૧૩૮, શ્લોક-૧૯૧-૧૯૨, ગાથા-૧૨૦, ગુરુવાર જયેષ્ઠ સુદ ૧૫,
તા.૨૯-૦૫-૧૯૮૦

‘નિયમસાર’ ગાથા-૧૨૦. ૧૨૦ આવ્યા ને?

મુમુક્ષુ :- ૧૯૦ કળશ બાકી છે.

ઉત્તર :- કળશ બાકી છે? મનવાળું થઈને આવ્યું છે ને? મનવાળું થઈને ભાવ થઈ
ગયો છે. આવી ગયો છે. એ ઉપરથી મનવાળો ભાવ એમ કહ્યું હતું ને? એ આવી ગયો છે.

છોડી શુભાશુભ વચનને, રાગાદિભાવ નિવારીને,

જે જીવ ધ્યાવે આત્મને, તેને નિયમથી નિયમ છે. ૧૨૦.

આ નિયમસાગરના નિયમ. આહાહા...! નિયમસાગર આવ્યું, લ્યો! ‘નિયમસાર’

‘નિયમસાર’માં નિયમ કોને કહેવો? કહે છે. નિયમ. આહાહા..!

‘આ, શુદ્ધનિશ્ચયનિયમના સ્વરૂપનું કથન છે.’ શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ. સત્ય પરમાર્થ નિયમ કોને કહેવો? આણે નિયમ લીધો અને નિયમ કર્યો એ નિયમ કહેવો કોને? કહે છે. આહાહા..! ‘જે પરમતત્ત્વજ્ઞાની...’ આહાહા..! મુનિથી ઉપાડ્યું છે. ‘જે પરમતત્ત્વજ્ઞાની...’ એકલા તત્ત્વજ્ઞાની એમ નહિ. પરમતત્ત્વ જે અંદર અખંડ આનંદ અને અખંડ જ્ઞાન અને શાંતિ આદિથી ભરેલો અરૂપી સ્વભાવ પણ સાગર મોટો છે ઇ. વિકલ્પથી હાથ આવે એવો નથી. આહાહા..! એવો જે આ ચૈતન્યસાગર, ચૈતન્યરત્નાકર એ શુદ્ધનિશ્ચયનિયમના સ્વરૂપનું આમાં કથન છે. પહેલું છે ને?

‘પરમતત્ત્વજ્ઞાની...’ પરમતત્ત્વ એ આત્મા આનંદસ્વરૂપ, જ્ઞાનસ્વરૂપ, શાંતસ્વરૂપ, વીતરાગસ્વરૂપ, તેનું જેને અનુભવમાં જ્ઞાન થયું છે. અનુભવમાં જ્ઞાન થયું, ધારણામાં નહિ. આહાહા..! આને નિયમ કહેવાય. આણે નિયમ લીધો છે એમ કહે છે ને? કે આણે નિયમ કર્યો. એ નિયમ કર્યો કહેવો કોને? કહે છે. ‘જે પરમતત્ત્વજ્ઞાની...’ આત્મા જે પરમતત્ત્વ છે તેનો જેને અનુભવ છે (એ પરમતત્ત્વજ્ઞાની છે). આહાહા..! ‘મહાતપોધન...’ આ વિશેષણ વાપર્યું. ‘મહાતપોધન...’ જેને આનંદનો રસ ઝરે છે—અતીન્દ્રિય આનંદનો રસ ઝરે છે. આહાહા..! સ્વરૂપસન્મુખ થતાં અતીન્દ્રિય આનંદ ઝરે છે એવો મહાતપોધન. એ તપ એટલે આ આનંદ. આનંદ જેને અંદર ઝરે છે એવો મહાતપોધન. આહાહા..!

‘સદા સંચિત સૂક્ષ્મકર્મોને...’ સદાય જે કર્મનો સંચય કર્યો છે, તેને ‘મૂળથી ઉખેડી નાખવામાં સમર્થ...’ મૂળથી ઉખેડી નાખવામાં સમર્થ. આહાહા..! ‘નિશ્ચયપ્રાયશ્ચિત્તમાં પરાયણ રહેતો થકો...’ આને નિયમ કહે છે. નિશ્ચયપ્રાયશ્ચિત્ત એટલે આનંદના સ્વરૂપમાં પ્રાય: એટલે જ્ઞાન અને ચિત્ત પરાયણ. સ્થિત છે ને? સ્થિત એટલે જ્ઞાન છે. પ્રાય: બહુળતાથી જ્ઞાન એટલે એકલું જ્ઞાન જ આત્મા, બસ. આનંદ અને જ્ઞાનથી ભરેલો ભગવાન... આહાહા..! આ વાત બેસવી કઠણ પડે. અનાદિનો અભ્યાસ નહિ. હવે શરીર પ્રમાણે કદ નાનું અને રતનનો પાર ન મળે. પાર ન મળે. ચૈતન્યમાં રતન ભર્યા છે એનો પાર ન મળે. આહાહા..!

એ ‘સંચિત સૂક્ષ્મકર્મોને મૂળથી ઉખેડી નાખવામાં સમર્થ નિશ્ચયપ્રાયશ્ચિત્તમાં પરાયણ...’ એ નિશ્ચય સ્વરૂપની આનંદની દશાની રમતમાં પરાયણ. આહાહા..! તે ‘નિશ્ચયપ્રાયશ્ચિત્તમાં પરાયણ રહેતો થકો...’ આહાહા..! અંતરમાં અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર પ્રભુ (મોજૂદ છે) એમાં નિત્ય પરાયણ રહેતો થકો. આહાહા..! એમાં પરાયણ રહેતો થકો. આનું નામ નિયમ. આહાહા..! નિયમ લીધો એમ કહે છે ને? નિયમ લીધો છે અમે. શેનો નિયમ પણ? ક્યો નિયમ? આહાહા..! અંતરની વસ્તુ અનુભવમાં આવીને... આ વેદન ન આવે ત્યાં સુધી એને નિયમ છે ક્યાં? એમ કહે છે. આહાહા..!

‘મન-વચન-કાયાને નિયમિત (સંયમિત) કર્યા હોવાથી...’ વળી ‘નિશ્ચયપ્રાયશ્ચિત્તમાં

પરાયણ રહેતો થકો મન-વચન-કાયાને નિયમિત...’ એટલે રોક્યા છે. આહાહા...! મન-વચન-કાયા તરફથી વલણ છૂટી ગયું છે. આહાહા...! ‘મન-વચન-કાયાને નિયમિત (સંયમિત) કર્યા હોવાથી...’ આહાહા...! ‘ભવરૂપી વેલનાં મૂળ-કંઠાત્મક...’ ભવરૂપી વેલ-વેલડી. વેલડી થાય છે ને? આ વેલ. આ ‘ભવરૂપી વેલનાં મૂળ-કંઠાત્મક...’ એનું મૂળકંઠ સ્વરૂપ, મૂળ સ્વરૂપ. ‘ભવરૂપી વેલનાં મૂળ-કંઠાત્મક શુભાશુભસ્વરૂપ...’ આહાહા...! શુભ અને અશુભસ્વરૂપ, એ ભવરૂપી વેલના મૂળ-કંઠાત્મક છે. મૂળ કંઠ છે. આહાહા...! આવી ભાષા કોઈ દિ’ સાંભળી નહોતી. આહાહા...! ગજબ વાત છે! એકલા અમૃતના વેલ, અમૃતની વેલડીની વાતું છે. આહાહા...!

કહે છે, કે મૂળકંઠસ્વરૂપ. મૂળ મૂળીયું. શુભાશુભસ્વરૂપ. સંસારનું મૂળ-મૂળીયું ચોર્યાશીના અવતારમાં રખડવાનું એ શુભાશુભભાવ છે. આહાહા...! શુભભાવ શુભ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા એ તો સંસારનું મૂળીયું છે. આહાહા...! એમાંથી સંસાર ફાલે છે. એ સંસારનું મૂળ કંઠ છે. એમાંથી આ સંસાર ફાલે છે. આહાહા...! શબ્દે શબ્દે ફેર છે. વર્તમાન ચાલતી વાત લોકોને આકરી લાગે. વસ્તુ છે ને, બાપુ! અંદર વસ્તુ છે ને? સત્તા છે ને? અને સત્તા છે તો એનો સ્વભાવ છે ને? અને સ્વભાવ છે એના સ્વભાવની હદ શી હોય? સંખ્યા શી હોય અને હદ શી હોય? અનંત સ્વભાવ અને બેહદ જેનો સ્વભાવ... આહાહા...! એવો જે ભગવાનઆત્મા એના આશ્રયે રહીને મન-વચન-કાયાને સંયમિત કરી નાખ્યું.

‘મૂળ-કંઠાત્મક શુભાશુભસ્વરૂપ પ્રશસ્ત-અપ્રશસ્ત સમસ્ત વચનરચનાનું નિવારણ કરે છે,...’ આહાહા...! પ્રશસ્ત વચન અને અપ્રશસ્ત વચન, બેયનું નિવારણ કરે છે. પ્રશસ્ત વચનમાં પણ રાગ છે. આહાહા...! ‘કેવળ તે વચનરચનાનો જ તિરસ્કાર કરતો નથી...’ ‘પ્રશસ્ત-અપ્રશસ્ત વચનરચનાનું નિવારણ કરે છે, કેવળ તે વચનરચનાનો જ તિરસ્કાર કરતો નથી...’ તિરસ્કાર શબ્દ વાપર્યો છે. આહાહા...! શુભ અને અશુભભાવ, અરે...! અનાદિઅનંત સંસારમાં જીવનું સ્વરૂપ સત્તા, એ જંગલ અને અરાણ્યમાં રખડે. આહાહા...! પોતાના ઘરમાં આવે નહિ. પોતાની જાતમાં રત્નો ભર્યા છે, એમાં આવે નહિ. અને જ્યાં કાંઈ ધૂળેય નથી... આહાહા...! સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર આદિ... આહાહા...! એ કોઈ ચીજ નથી એમાં, એમાં ધૂળેય નથી, ત્યાં સલવાઈ ગયો છે. આહાહા...!

આનંદનો નાથ, જેની સત્તામાં અનંત શક્તિઓ છે અને જેની શક્તિનું પણ અનંત-અનંત સામર્થ્ય છે. એવો જે ભગવાનઆત્મા એ કેવળ વચનરચનાને છોડીને રહેતો નથી, કહે છે. અહીં વચન (રચના) છોડીને તિરસ્કાર કર્યો છે. આહાહા...! વચનરચનાનો તિરસ્કાર. આહાહા...! ‘પરંતુ સમસ્ત મોહરાગદ્વેષાદિ પરભાવોનું નિવારણ કરે છે,...’ એકલા વચન છોડીને બેઠો નથી. અંદરમાં ઉતર્યો છે. આહાહા...! ‘સમસ્ત મોહરાગદ્વેષાદિ...’ સમસ્ત મોહરાગદ્વેષાદિ. મિથ્યા ભ્રાંતિના પણ ઘણા પ્રકાર (છે) એ બધાને છોડીને... આહાહા...! અને શુભાશુભભાવ,

રાગ અને દ્વેષ આદિ પરભાવોનું નિવારણ કરે છે. આહાહા..!

‘વળી અનવરતપણે (–નિરંતર) અખંડ અદ્વૈત...’ આહાહા..! નિશ્ચય પ્રાયશ્ચિત્ત અને નિશ્ચય નિયમ, સત્ય નિયમ, સત્યસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા એને આશ્રયે સત્ય નિયમ પ્રગટે છે. આહાહા..! સમજાય છે આમાં? ‘દેવીલાલજી’! બહુ ઝીણી વાતું છે. આહાહા..! આ શરીર, વાણી, મન તો ધૂળ છે અને બહારના સાધન સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, મકાન. આમાં ક્યાંક નામ આવશે. ત્રણ નામ આવ્યા છે. ૧૨૧ ગાથામાં આવશે. કાયાને છોડીને નહિ પણ ‘ક્ષેત્ર, ઘર, કનક, રમણી વગેરે.’ ૧૨૧ ગાથા. આહાહા..! કાયાનું લક્ષ તો છોડી દે પણ પર ક્ષેત્ર, પર ઘર, પર સોનું અને રમણી વગેરે. દીકરા ને દીકરી વગેરે. આહાહા..! ભારે કામ.

જો આત્માની દષ્ટિ કરવી હોય, નિયમ કરવો હોય કે મારે તો મારામાં રહેવું છે, બીજામાં ક્યાંય નહિ, એવો નિયમ કરવો હોય... આહાહા..! એ વચનરચનાને તો તિરસ્કાર કર. પણ મોહ, રાગ-દ્વેષના પરભાવનું નિવારણ કર. આહાહા..! ગાથા એવી છે. ‘સમયસાર’થી પણ કેટલીક વાતું આમાં ચડિયાતી છે. એવી વાત છે. ‘શીતલપ્રસાદે’ ‘નિયમસાર’ની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે, ભાઈ! કે આ ‘નિયમસાર’ છે એ ‘સમયસાર’થી પણ કેટલીક વાતમાં ચડી જાય છે. આહાહા..! હવે એનું તો શ્રવણ પણ નહિ અને વાંચન પણ નહિ. બહારના સાધારણ શાસ્ત્રો વાંચે અને... આહાહા..! મૂળ વાત રહી જાય. આહાહા..!

ભગવાનઆત્મા કેવો છે? મોહ, રાગ, દ્વેષ આદિ પરભાવોનું નિવારણ કરનાર છે. એ તો ટાળનાર છે. આહાહા..! કરનાર નથી. એનું સ્વરૂપ નથી. વચન બોલવા કે મોહ, રાગ-દ્વેષ કરવા એ એનું સ્વરૂપ નથી. આહાહા..! વળી ‘(–નિરંતર)...’ આહાહા..! ‘અનવરતપણે...’ એટલે ‘(નિરંતર) અખંડ...’ ભગવાનઆત્મા અંદર અખંડ છે. જેમાં ભેદ અને ખંડ નથી. પર્યાયનો ભેદ પણ એ વસ્તુમાં નથી. આહાહા..! કરે છે અનુભવ પર્યાયમાં, નિર્ણય અને અનુભવ પર્યાયમાં (થાય) છે પણ તે પર્યાય ત્રિકાળી દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા..! એથી અખંડ કીધો. આહાહા..! અખંડ વસ્તુ અંદર ભગવાન પરમાત્મા. પરમાત્મા. આત્માને પરમાત્મા કહેવો એ લોકોને આકરું પડે છે. આત્મા પરમાત્મા જ છે. જો પરમાત્મા ન હોય તો પરમાત્મા પર્યાયમાં થાશે ક્યાંથી? કેવળી અરિહંત થયા ક્યાંથી? એ આત્મા અંદર પરમાત્મસ્વરૂપ જ છે. સવારે કહ્યું નહોતું? ‘ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે, ઘટ ઘટ અંતર જૈન, પણ મતમદિરા કે પાન સો...’ પોતાની ધારણાના મતના દારૂને લઈને ‘મતવાલા સમજે ન.’ મતવાલાને પોતાના મતનું અભિમાન (છે)... આહાહા..! એને લઈને એ સમજે નહિ. આહાહા..!

પ્રભુ અંદર અખંડ છે. ‘અદ્વૈત...’ બેપણું જેમાં નથી. આહાહા..! દ્રવ્ય અને ગુણ અથવા દ્રવ્ય અને પર્યાય એવા બે ભેદ પણ જેમાં નથી. આહાહા..! અદ્વૈત અખંડ પ્રભુ અદ્વૈત. પહેલું અખંડ કીધું એ ખંડ-ખંડ પર્યાય નથી. પછી અદ્વૈત કીધું એ વસ્તુ એકરૂપ છે. ત્રિકાળ જ્ઞાયકભાવથી ભરેલ ત્રણે કાળ અદ્વૈત એટલે એકરૂપ છે. આહાહા..! આવી વસ્તુ છે. ‘સુંદર

આનંદસ્વંદી...’ અખંડ છે, નિરંતર અખંડ અને અદ્વૈત અને સુંદર આનંદસ્વંદી. આવું ત્રણ ઠેકાણે આવે છે. સુંદર-આનંદસ્વંદી-સુંદર આનંદ ઝરતો એવું આવે છે. ૨૧૨, ૨૮૧ પાને ત્રણ ઠેકાણે આવે છે.

શું કહે છે? ધર્મી જીવ નિયમ કરે છે, નિયમ. તો એ નિયમમાં આત્માનો અખંડ અદ્વૈત આનંદ સુંદર, સુંદર આનંદ. આ અનાદિથી ધૂળનો આનંદ માન્યો છે... આહાહા...! પાંચ ઈન્દ્રિયના વિષયસુખના વલણના રાગમાં જે સુખ માને છે એ તો ઝેરના પ્યાલા છે. આહાહા...! ભગવાન અમૃતનો સાગર આનંદસ્વંદી (છે). સુંદર આનંદ ઝરતો, જેમાંથી સુંદર આનંદ ઝરે છે. આહાહા...! શું કહ્યું? એ સુંદર આનંદનું વૃક્ષ છે. એમાંથી એની તરફ જોતાં એમાંથી સુંદર આનંદ ઝરે છે. આહાહા...! એ સુંદર આનંદનું ઝાડ છે. આહાહા...! એના ઉપર ઢળતા, એની સામું જોતાં પર્યાયમાં નિરંતર અખંડ અદ્વૈત સુંદર આનંદ ઝરે છે. આહાહા...! અત્યારે મૂળ વાત વ્યવહારે ચડી ગઈ છે. બધા વ્યવહાર. દિગંબર મુનિમાં એવું ક્રિયા વ્યવહાર. મૂળ ચીજ ન મળે. સમ્યગ્દર્શન શું ચીજ છે? આહાહા...! અને એ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય, ધ્યેય શું ચીજ છે? આહાહા...!

એ તો અતીન્દ્રિય આનંદનો રસકંદ, અતીન્દ્રિય વીતરાગસ્વભાવથી ભરેલો, જેને અંતર્મુખ થતા મન, વચન ને કાયાની મમતા છોડીને... આહાહા...! બીજી ચીજ તરફથી તો છૂટ્યો પણ નજીકમાં નજીક જે મન-વચન ને કાયા... આહાહા...! એનાથી પણ નિવૃત્ત કરીને. આહાહા...! છે ને? વચનરચનાનો તિરસ્કાર કરીને ‘સમસ્ત વચનરચનાનું નિવારણ કરે છે.’ વળી ‘(–નિરંતર) અખંડ અદ્વૈત...’ એકરૂપ. સુંદર આનંદસ્વંદી. સુંદર આનંદ ઝરે છે. અતીન્દ્રિય આનંદ. સુંદર એટલે અતીન્દ્રિય આનંદ. આહાહા...! એ આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની મૂર્તિ છે. એની એકાગ્રતા કરતાં અતીન્દ્રિય આનંદ ઝરે એટલે પર્યાયમાં અતીન્દ્રિય આનંદ આવે છે. દ્રવ્ય-ગુણમાં જે પૂર્ણ અતીન્દ્રિય આનંદ છે, એ બહારનું બધું નિવારણ કરી અને આની બાજુ જ્યાં ઢળે છે ત્યાં પર્યાયમાં અખંડ અને એક અને અદ્વિતીય આનંદ ઝરે છે. આહાહા...! આવો ધર્મ.

ઓલો કહે સામાયિક કરો, પોષા કરો, પડિક્કમણા કરો. આહાહા...! ઓલા કહે કે ભક્તિ કરો, શેત્રુજય, ગિરનાર, સમ્મેદશીખરની જાત્રા કરો, મોટા રથ કાઢો, સંઘ કાઢો સંઘ. પાંચ લાખ ખર્ચીને. આહાહા...! એણે ઓલા ધર્મપીઠમાં પાંચ લાખ આપ્યા. ‘લાલચંદ હિરાચંદ’ છે ને? ‘લાલચંદ હીરાચંદ’ ‘મુંબઈ’ છે ને? દિગંબર નહિ? ઓલા મુછવાળા. મુછ એમ ને એમ નથી રાખતા. આમ કરીને આમ ચડાવે છે. ‘લાલચંદ હીરાચંદ’ છે. આમ મુછ છે એને આમ ઊંચી કરીને આમ કરે. પાંચ લાખ રૂપિયા હમણા તીર્થક્ષેત્રમાં આપ્યા. કરોડપતિ છે. આહાહા...! એમાં એમ માને કે આપણને ધર્મ થશે.

મુમુક્ષુ :- એ વાતને મનાવવાવાળા પણ મળે.

ઉત્તર :- બધે માને. સાધુ મનાવે, માને. પ્રભુ! શું કરે? સાધુને એ શ્રદ્ધાની દૃષ્ટિની ખબર નથી. નગ્નપણું ને ક્રિયાકાંડમાં પડ્યા. વાસ્તવિક વસ્તુનું લક્ષ તો નથી પણ એની પ્રરૂપણા ગમે (તે કરે છે). માર્ગ તો આ છે. આહાહા...! જન્મ-મરણના અંતની વાતું તો આ છે. આહાહા...! એમાં કોઈની સિદ્ધારશ કે કોઈની મદદ અને કોઈની હાજરીની ત્યાં જરૂર નથી. આહાહા...!

એવો જે ભગવાનઆત્મા અંદર, દેહના ચામડા એનાથી ભિન્ન અંદર ભગવાન બિરાજે છે. આહાહા...! આ તો ચામડાના થોથા, ચામડાનું ખોળિયું છે. આહાહા...! એ ખોળિયામાં અંદર બીજો ભગવાન... આ પહેલો અને ઓલો બીજો. અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો (બિરાજે છે). તેથી મુનિએ અહીંયાં એમ કહ્યું, કે એની સામું જેણે જોયું, પર સામુંથી જે પાછો વળ્યો એને અતીન્દ્રિય આનંદ ઝરે છે. એટલે કે અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ હોય છે. આહાહા...! ભાષા તો સાદી પણ હવે ભાવ તો ભઈ આ છે. આહા...! અરે...! ચોર્યાશીના અવતાર કરી કરીને બાપુ! અહીં માણસ અત્યારે થયો. પણ કીડી, કાગડા, કૂતરા, નરકના નારકીના એવા અનંતા અવતાર કર્યા. આહાહા...! કસાયખાના (ચલાવનાર) કસાય અનંતવાર થયો. કરોડો જનાવરને કાપી નાખે. આહાહા...! પણ એણે આત્મા પોતાની ચીજ કઈ છે એ ઉપર ધ્યાન આપ્યું નહિ. આહાહા...! બહારના કામમાં સંતોષાઈ ગયા. આહાહા...!

મુનિરાજે આ શબ્દ વાપર્યો છે. ‘(સુંદર આનંદઝરતા), અનુપમ,...’ આહાહા...! જેને કોઈ ઉપમા નથી. એ ભગવાન ભગવાન જેવો, બસ. એને કોઈની ઉપમા નથી. આહાહા...! ‘અનુપમ, નિરંજન...’ જેમાં અંજન એટલે કોઈ મેલ નથી. આહાહા...! ‘નિજકારણપરમાત્મતત્ત્વની...’ આહાહા...! નિજ કારણપરમાત્મતત્ત્વ ત્રિકાળની... આહાહા...! ‘સદા શુદ્ધોપયોગના બળથી...’ આહાહા...! હવે અત્યારે કહે છે, શુદ્ધોપયોગ હોય નહિ. અરે...! પ્રભુ! સર્વથા ન હોય એમ ન હોય, પ્રભુ! અત્યારે તો શુભયોગ હોય. આહાહા...! ‘શ્રુતસાગર’ (કહે છે), અત્યારે તો શુભયોગ જ હોય.

મુમુક્ષુ :- એ મુનિ ક્યાં રહ્યા?

ઉત્તર :- મુનિ ક્યાં છે? મુનિ સમકિતી પણ ક્યાં છે? મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. આકરી વાત છે, હોં! પ્રભુ! માણસને આકરું લાગે. પણ વસ્તુમાં તો આટલો ફેર છે, બાપા! આહાહા...!

અહીંયાં તો કહે છે, ‘નિજકારણપરમાત્મતત્ત્વની સદા શુદ્ધોપયોગના બળથી...’ જોયું? શુભ-અશુભ પરિણામ નહિ. શુભ-અશુભ પરિણામથી રહિત. આહાહા...! જેને હજી વાત ગોઠે નહિ એને ક્યાં જાવું અંદરથી? આહાહા...! ચોર્યાશી લાખના અવતારમાં રખડી મર્યો છે. આહાહા...! એકવાર જોયું હતું. સર્પ નીકળ્યો, સર્પ. અને એક ઓલો નીકળ્યો. શું કહેવાય? કાકીડો. હું દિશાએ જાતો હતો. કાકીડાને મોઢામાં લઈને કટકા કરી નાખ્યા. જીવતા કટકા. પછી ખાધા. આહાહા...! આ અવતાર. આ સર્પના અવતાર. આહાહા...! એ કાકીડાના અવતાર.

એવા અનંતા અવતાર કર્યા છે, ભાઈ! આ વર્તમાન એક અવતાર ભાળીને બીજા અવતાર થયા હતા એને ભૂલી ગયો. આહાહા...! ક્યા ક્ષેત્રમાં અઢી દ્વિપ અને અઢી દ્વિપ બહાર. આહાહા...! અરે...! લોકના અંતે નિગોદપણે પણ અનંતવાર ગયો છે. લોકને અંતે. સિદ્ધ ભગવાન છે ત્યાં નિગોદ છે. જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન છે ત્યાં નિગોદ છે. ત્યાં પણ અનંતવાર જઈ આવ્યો છે. આહાહા...! સિદ્ધ ભગવાનના પેટમાં નિગોદપણે રહ્યો, આવ્યો હતો. આહાહા...! છતાં એના આત્માને અડચો નથી. ગજબ વાતું છે. આહાહા...!

ભગવાન અનંત આનંદને અનુભવે છે. અને અંદર પેટમાં રહેલા નિગોદ અનંત દુઃખને અનુભવે છે. ક્ષેત્ર એક, ભાવ ભિન્ન. આહાહા...! એક ક્ષેત્રાવગાહ હોય છતાં ક્ષેત્ર એક એટલે શું? વસ્તુમાં શું ફેર? ખરેખર તો એનું ક્ષેત્ર પણ જુદું છે. આહાહા...! સિદ્ધ ભગવાન રહે છે ત્યાં છેલ્લે-અંતે ત્યાં નિગોદ છે. આહાહા...! મહા અનંત દુઃખ અને એક શરીરમાં અનંત આત્મા અને અક્ષરને અનંતમે ભાગે વિકાસ. બીજો બધો દુઃખરૂપ ભાવ. આહાહા...!

અહીં કહે છે, ‘શુદ્ધોપયોગના બળથી...’ આ કર, પ્રભુ! કરવા જેવું આ છે. આહાહા...! ‘શુદ્ધોપયોગના બળથી સંભાવના (સમ્યક્ ભાવના) કરે છે,...’ શુદ્ધોપયોગના બળથી સમ્યક્ ભાવના કરે છે એમ કહે છે. છે ને? ‘જયસેનાચાર્ય’ની ટીકામાં આવે છે, કે શ્રાવક સાચો પાંચમાં ગુણસ્થાને હોય છે એ સામાયિક કરે છે ત્યારે એને શુદ્ધોપયોગ પણ આવી જાય છે. શુદ્ધોપયોગની ભાવના આવે છે એટલે શુદ્ધોપયોગ આવે છે. એ ભાવના ન હોય તો આ બીજો કરે. એમ કે શ્રાવકને શુદ્ધોપયોગ હોય? શુદ્ધોપયોગ ના પાડી છે. એ તો મુનિને શુદ્ધોપયોગ હોય એ ઉપયોગ નથી એને. શ્રાવકને શુદ્ધોપયોગની ના પાડી છે એ તો મુનિને જે શુદ્ધોપયોગ છે એવો ઉપયોગ એને નથી માટે એને ના પાડી છે. એના ગૃહસ્થ (દશાના) પ્રમાણમાં શુદ્ધાત્માના બળથી (શુદ્ધોપયોગ છે). આહાહા...! આવી વાતું છે.

‘શુદ્ધોપયોગના બળથી...’ શુભાશુભ પરિણામ તો નિવાર્યા. આહાહા...! સત્ય વચન અને અસત્ય વચન તો નિવાર્યા, સત્ય મન અને અસત્ય મન તો નિવાર્યું, કાયાના અસત્ય સત્ય નિવાર્યું. અને ‘શુદ્ધોપયોગના બળથી...’ આહાહા...! ‘સંભાવના (સમ્યક્ ભાવના) કરે છે તેને (તે મહાતપોધનને) નિયમ...’ કહેવામાં આવે છે. એને અહીંયાં પ્રાયશ્ચિત્ત કહેવામાં આવે છે. એ આગળ લેશે. એને કાયોત્સર્ગ પણ કહેવામાં આવે છે. એ આવશે. આહાહા...! અહીં તો બોલી જાય તત્સુત્રી કરણેન, પ્રાયશ્ચિત્ત કરણેન.... કાયોત્સર્ગ કરે. આહાહા...! અરે...! પ્રભુ! તારા હિતની વાત છે. એને દુઃખ લાગે. અમે આ બધું કરીએ છીએ એ ખોટું? એમ કરીને દુઃખ લાગે છે. ભાઈ! તું કરે છે એ બધો રાગ છે. એ રાગ તો સંસાર ફાલશે, બાપા! તે દિ’ તને દુઃખ થશે. એ સંસારના રાગના પરિણામ આવશે... આહાહા...! ત્યાં કોઈ સામું નહિ જોવે, પ્રભુ! ત્યાં તને દુઃખ થશે. અસંખ્ય દ્વિપ સમુદ્ર, ક્યાંય પૃથ્વીપણે, ક્યાંય પાણીપણે, ક્યાંય અગ્નિપણે અવતરવાનો. આહાહા...!

‘સદા શુદ્ધોપયોગના બળથી સંભાવના (સમ્યક્ ભાવના) કરે છે, તેને (તે મહાતપોધનને)...’ આહાહા...! જુઓ! આ મહાતપોધન. અપવાસ કર્યા, આ કર્યા અને એમ કાંઈ કર્યું નથી. આણે મહિનાના અપવાસ કર્યા એટલે મહાતપોધન (એમ નથી). આહાહા...! અંતરના આનંદમાં અખંડ, અદ્વૈત શુદ્ધોપયોગના બળથી આનંદના ઝરણા એને વેદે છે. એને કાયોત્સર્ગ, એને પ્રાયશ્ચિત્ત, એને નિયમ કહેવામાં આવે છે. એણે નિયમ લીધો. આહાહા...! જુઓ! છે? ‘તેને (તે મહાતપોધનને) નિયમથી...’ જુઓ! ‘શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ...’ નિયમથી શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ. સાચો નિયમ તો એને કહેવો. બાકી આ નિયમ લીધા, ફલાણું કરવું ને નહિ કરવું, એ તો બધા વ્યવહારના થોથા છે. આહાહા...! સાંભળવા મળે નહિ. શાસ્ત્રમાં બધી વાત પડી છે. બધી પડી છે. ‘નિયમસાર’, ‘સમયસાર’, ‘પ્રવચનસાર’, ‘અષ્ટપાહુડ’, ‘પંચાસ્તિકાય’ ઢગલા પડ્યા છે. આહાહા...! સાંભળવા મળે નહિ એ વિચારે કે દિ’ અને અંદર જાય કે દિ’? અને સાંભળવા મળે તો કહે, એ તો નિશ્ચય છે... નિશ્ચય છે... નિશ્ચય છે. આ કાળે અત્યારે એ હોય નહિ. અર...ર...! પ્રભુ! આ કાળે ધર્મ હોય નહિ, એમ કહે ને. આહાહા...! આ કાળે અધર્મ હોય. એમ ન હોય, પ્રભુ! તું છો કે નહિ?

ઓલામાં તો આપણે આવ્યું હતું ને? પ્રસિદ્ધ કારણપરમાત્મા. એના પહેલા આવ્યું હતું. પહેલા ક્યાંક આવ્યું હતું. (૧૧૮ ગાથાની ટીકા). ‘પ્રસિદ્ધ શુદ્ધકારણપરમાત્મતત્ત્વ...’ આહાહા...! ‘પ્રસિદ્ધ શુદ્ધકારણપરમાત્મતત્ત્વમાં સદા અંતર્મુખ રહીને...’ આહાહા...! એમાં ‘અંતર્મુખ રહીને જે પ્રતપન તે તપ...’ ગજબ વાત છે. આ બાયુ વર્ષાતપ કરે અને પાંચ-દસ હજાર ખર્ચે ત્યાં ઓહોહો...! ઓલાએ વર્ષાતપ કર્યો હતો ને? શેઠાણી નહિ? ‘અમદાવાદ’. ‘જૈસંગભાઈ’ના દીકરાની વહુ. ‘ધાંગ્રધા’ની નવી. ... કર્યું હતું તો પોણો લાખ ખર્ચ્યા. અહીંથી ઓલી નીકળી હતી. સ્પેશ્યલ (ટ્રેન). ‘પાલિતાણા’. પોણો લાખ ખર્ચ્યા હતા. એટલે જાણે આમાં ધર્મ થઈ ગયો. અને કહેનારા પણ બધા મનાવે. હો.. હા.. હો.. દેખાય સારું. હવે આ ન દેખાય એની વાતું. દેખાય એના મીંડા વાળે અને ન દેખાય એની વાત (ચાલે). આહાહા...! એ શેત્રુંજયની જાત્રા અને ગિરનારની અને મેરુ શું? સમ્મેદશિખર, એ બધાની જાત્રા શુભભાવ છે, સંસાર છે. આહાહા...! એને રોકીને... આહાહા...!

એ કીધું ને અહીં? ‘નિયમથી...’ ‘(તે મહાતપોધનને) નિયમથી શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ છે...’ એને શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ છે. આહાહા...! એણે શુદ્ધનિશ્ચયનિયમને આદર્યો. આહાહા...! શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ. પ્રત્યાખ્યાન કહો, કાયોત્સર્ગ કહો, પ્રતિક્રમણ કહો, નિશ્ચયનિયમ કહો. એણે કર્યો. આહાહા...! એવાને, મુનિરાજ પાછો આધાર આપે છે કે આવું જે કઠણ કહેવાય છે, એથી હું એકલો કહું છું એમ નહિ. આહાહા...! ‘ભગવાન સૂત્રકારનો અભિપ્રાય છે.’ છે? ભગવાન ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ એનો આ અભિપ્રાય છે. આહાહા...! પહેલા આવી ગયું છે. ૮૮ પાને. ઓલા નહિ? નકાર કર્યો. આ નહિ... આ નહિ... આ નહિ. ત્યાં એમ ‘કુંદકુંદાચાર્ય’નું

(આવ્યું છે). છેવટે કહ્યું. આ બધા ભગવાન પરમાત્માને શુદ્ધનિશ્ચયના બળે નથી એમ ભગવાન સૂત્રકર્તાનો અભિપ્રાય છે. આહાહા...! એટલે મુનિરાજ પોતે કહે છે, ભાઈ! હું કહું છું એટલે તમને આમ.. પણ ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’. મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમો ગણી, મંગલં કુંદકુંદાર્યો. ત્રીજે નંબરે. એમનો આ અભિપ્રાય છે. આહાહા...! આકરું લાગે એટલે આગળ ચાલે નહિ. એવી વાત છે. અંદર વાંચન, શ્રવણ અને મનન એ બધી વાતું વિકલ્પ અને રાગ.

અહીં કહે છે કે ‘નિયમથી શુદ્ધનિશ્ચયનિયમ છે એમ...’ મુનિરાજ કહે છે. એ ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ને મુનિરાજ ભગવાન તરીકે બોલાવે છે. મુનિ પોતે છે એ ભગવાન તરીકે બોલાવે છે. આહાહા...! ‘એમ ભગવાન સૂત્રકારનો અભિપ્રાય છે.’ આ ગાથાના શબ્દો એ સૂત્રકાર ભગવાન ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ના છે. એ ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ની આ ગાથામાં આ અભિપ્રાય છે એમ કહે છે. જુઓને પાઠ છે ને. ‘સુહઅસુહવયગરયણં’ છે ને? ‘રાયાદીભાવવારણં કિચ્ચા’ આહાહા...! ‘અપ્પાણં જો જ્ઞાયદિ તસ્સ દુ ગિયમં હવે ગિયમા’ તેને નિયમ હોય. આહાહા...! પાઠમાં છે. ગાથા. ‘રયણં’ શુભાશુભ વચનરૂપી રચના. આહાહા...! અને રાગાદિ ભાવ વારણં. શબ્દોને છોડીને, રાગને પણ છોડીને... આહાહા...! જે કોઈ ‘અપ્પાણં જો’ એ ‘અપ્પાણં’ નો અર્થ પરમતપોધન એ કર્યો. આનંદ ઝરે તે. આહાહા...!

પોતાના આત્માનું જે ધ્યાન કરે છે. વચનો છોડી... આહાહા...! અને રાગને છોડી, નિરાગી ભગવાન અંદર એને જે સેવે છે, એનો અનુભવ કરે છે તેને નિશ્ચયથી નિયમ છે ‘એમ ભગવાન સૂત્રકારનો અભિપ્રાય છે.’ આહાહા...! એક ગાથાએ તો એમાં કેટલું આવ્યું! અને પાછો આધાર ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’નો (આપ્યો). હું એકલો ટીકા કરું છું એમ નહિ, હું કહું છું એમ નહિ ભગવાન ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ની ટીકા કરનારો હું તો એ ભગવાન ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’નો અભિપ્રાય આ છે. એ ગાથાનો અર્થ હું કરું છું પણ એ ગાથાનો અર્થ એ ભગવાનનો અભિપ્રાય છે, ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’નો અભિપ્રાય છે. મારા ઘરનો અભિપ્રાય એકંદેય નથી. આહાહા...! પાછી નરમાશ પણ કેટલી! આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- અનંત પંચ પરમેષ્ઠીનો એ અભિપ્રાય.

ઉત્તર :- બધાનો એ અભિપ્રાય. અનંત તીર્થકરોનો એ અભિપ્રાય છે. અહીં સૂત્રકાર ભગવાનનો જ કીધું છે. આ સૂત્રકાર છે ને? એમ કહ્યું ને? આહાહા...! આ સૂત્રકાર છે ને? સૂત્ર-ગાથા તો એમનું કરેલું છે ને? તેથી ભગવાન સૂત્રકારનો આ અભિપ્રાય છે. આહાહા...!

‘[હવે આ ૧૨૦મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ ચાર શ્લોક કહે છે :]’

શ્લોક-૧૯૧

(હરિણી)

વચનરચનાં ત્યક્ત્વા ભવ્યઃ શુભાશુભલક્ષણાં
સહજપરમાત્માનં નિત્યં સુભાવયતિ સ્ફુટમ્।
પરમયમિનસ્તસ્ય જ્ઞાનાત્મનો નિયમાદયં
ભવતિ નિયમઃ શુદ્ધો મુક્ત્યંગનાસુખકારણમ્ ॥૧૯૧॥

[શ્લોકાર્થ :-] જે ભવ્ય શુભાશુભસ્વરૂપ વચનરચનાને છોડીને સદા સ્ફુટપણે સહજપરમાત્માને સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે, તે જ્ઞાનાત્મક પરમ યમીને મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સુખનું કારણ એવો આ શુદ્ધ નિયમ નિયમથી (-અવશ્ય) છે. ૧૯૧.

શ્લોક-૧૯૧ ઉપર પ્રવચન

વચનરચનાં ત્યક્ત્વા ભવ્યઃ શુભાશુભલક્ષણાં
સહજપરમાત્માનં નિત્યં સુભાવયતિ સ્ફુટમ્।
પરમયમિનસ્તસ્ય જ્ઞાનાત્મનો નિયમાદયં
ભવતિ નિયમઃ શુદ્ધો મુક્ત્યંગનાસુખકારણમ્ ॥૧૯૧॥

શ્લોકાર્થ :- આહાહા...! ‘જે ભવ્ય...’ આહાહા...! ‘શુભાશુભસ્વરૂપ વચનરચનાને છોડીને...’ એ શુભ ને અશુભ બેયને છોડીને. આહાહા...! અને ‘સદા સ્ફુટપણે...’ સદા પ્રગટપણે ‘સહજપરમાત્માને સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે,...’ પ્રગટપણે. શક્તિપણે સ્વભાવ તો છે. ભગવાન પરમાત્માનું સ્વરૂપ પોતે આત્મા શક્તિસ્વરૂપે તો છે. આહાહા...! પણ ‘સદા સ્ફુટપણે...’ આહાહા...! સદા નિરંતર તેને પ્રગટપણે. આહાહા...! ‘સહજપરમાત્માને સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે,...’ આહાહા...! મન-વચન-કાયાની ક્રિયા કાઢી નાખી. અને એના તરફના વલણવાળો રાગ થાય એને કાઢી નાખ્યો. આહાહા...! આ લખવા વખતનો રાગ છે એ બેય એણે કાઢી નાખ્યો. આહાહા...! એ રાગ એ મારો નથી, હું એમાં નથી. આહાહા...! મને તો આ ભગવાનનો આનંદ ઝરતો એ હું છું અને એ જ નિયમ છે અને એ નિયમને ભગવાન સૂત્રકાર આ નિયમને કહેવા માગે છે. ‘નિયમસાર’. ‘નિયમસાર’માં નિયમ આમ કહેવા માગે છે. આહાહા...!

‘જે ભવ્ય શુભાશુભસ્વરૂપ વચનરચનાને છોડી...’ આહાહા...! શુભ વચનને છોડી, ભગવાનની વાણી અને આ બધા... આહાહા...! એ બધા શુભવચનને છોડી. આહાહા...! ભગવાનની વાણી પણ ફેરવવી ને પર્યટન કરવું ને... આહાહા...! એ બધો શુભરાગ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- શાસ્ત્રનો સ્વાધ્યાય એ પણ રાગ છે?

ઉત્તર :- એ રાગ છે. પરદ્રવ્યમાં લક્ષ જાય એ બધો રાગ છે. લખાણમાં, અક્ષરોમાં, બોલવામાં એ બધો રાગ (છે). આહાહા...! એ રાગથી નિવર્તીને... આહાહા...! ‘ભવ્ય શુભાશુભસ્વરૂપ વચનરચનાને છોડીને...’ આહાહા...! સ્વાધ્યાયની વચનની રચના એ પણ શુભભાવની છે. અંદર શુભભાવ છે. આહા...! એને છોડીને... આહાહા...! ‘સદા સ્ફુટપણે...’ પ્રગટપણે. શક્તિપણે પડ્યો છે એ ભલે હો. પણ એનાથી પ્રગટપણે પર્યાયમાં... આહાહા...! આનંદનો સાગર ભગવાન એને પ્રગટપણે... આહાહા...! સદા પ્રગટપણે ‘સહજ પરમાત્માને...’ સ્વભાવિક જે પરમાત્મા પોતે પ્રભુ છે. આહાહા...! આ બધું ગુજરાતી છે. ગુજરાતી સમજાય છે? બહેનોને સમજાય છે? આહાહા...!

‘જે ભવ્ય...’ અભવી ન લીધા. એને હોઈ શકતું નથી. ‘શુભાશુભસ્વરૂપ વચનરચનાને છોડીને સદા સ્ફુટપણે સહજપરમાત્માને...’ સ્વભાવિક પરમાત્મા અરૂપી શરીર પ્રમાણે અને રૂપ નથી માટે તને હાથ નથી આવતો. એમાં વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ નથી અને કદ શરીર પ્રમાણે છે પણ અનંતગુણનું દળ છે, અનંતગુણનો પિંડ છે, સહજપરમાત્મા છે. આહાહા...! સ્વભાવિક એ પરમાત્મા છે. સ્વભાવિક પરમાત્મા જ છે. આહાહા...! સહજ પરમાત્મા છે. સ્વભાવિક પરમાત્મા છે. પરમાત્મા થશે વળી... આહાહા...! ભગવાન અંદર સહજપરમાત્મા છે. એને ‘સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે,...’ શુભાશુભને છોડી... આહાહા...! સદા પ્રગટપણે સહજ પરમાત્માને સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે. આહાહા...! અનુભવમાં એને ભાવે છે. આહાહા...! વીતરાગભાવે આત્માને ભાવે છે. આહાહા...! રાગનો કણ જેના સંબંધમાં નથી, રાગની અપેક્ષા જેમાં નથી. એને છોડીને એમ અહીં તો કહ્યું છે. શુભરાગ વ્યવહારરત્નત્રય, કથનમાત્ર જે શુભરાગ છે એને પણ છોડીને. આહાહા...!

‘તે જ્ઞાનાત્મક પરમ યમીને...’ જે આવી રીતે સદા સ્ફુટપણે સહજપરમાત્માને સમ્યક્ પ્રકારે સાચી રીતે ભાવે છે. આહાહા...! કલ્પના થઈ જાય કે આ મને સમજાય છે, એ નહિ. સાચી રીતે ભાવે છે કહે છે. આહાહા...! ‘સમ્યક્ પ્રકારે ભાવે છે, તે જ્ઞાનાત્મક પરમ યમીને...’ એ જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ પરમ યમી. આહાહા...! યમ એટલે વ્રત, નિશ્ચય. એ પરમસંયમી. આહાહા...! ‘યમીને મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સુખનું કારણ...’ મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સુખનું કારણ ‘એવો આ શુદ્ધ નિયમ...’ આહાહા...! ‘એવો આ શુદ્ધ નિયમ નિયમથી (—અવશ્ય) છે.’ એવો આ શુદ્ધ નિયમ નિયમથી છે. આહાહા...! એકલું અમૃત વરસાવ્યું છે. લોકોએ સાંભળ્યું ન હોય

વ્યવહારમાં... વ્યવહાર આમ બહાર દેખાય. અપવાસ કરે, આ લે, બોલે એ બધું બહારમાં દેખાય. અને દેખાવમાંથી કલ્પે કે આ ઠીક છે. આહાહા...! એ દેખાવની ક્રિયામાંથી અંતરનું અનુમાન થઈ શકે એવું નથી. આહાહા...! એ તો અંતરની દશાથી રાગરહિત... આહાહા...! જ્ઞાનસ્વરૂપ પરમ યમી.

મુનિ કહે છે કે મુનિ કેવો હોય? જ્ઞાનસ્વરૂપ મુનિ છે. આહાહા...! એ ‘મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સુખનું કારણ એવો આ શુદ્ધ નિયમ નિયમથી (અવશ્ય) છે.’ આહાહા...! એનો નિયમ તે અવશ્ય નિયમ છે. બાકી આત્માના અનુભવ અને દષ્ટિ વિના જે કાંઈ નિયમો લઈને બેસે એ બધા નિયમ ખોટા છે એમ કહે છે. આહા...! આત્માના જ્ઞાન વિના, આત્માના આનંદના અનુભવ વિના જે વ્રત, તપ, ક્રિયા લઈને બેસે એ બધા મીઠા ખોટા છે. આહાહા...! સંપ્રદાયના આગ્રહથી બેઠા હોય એને આ વાત આકરી પડે. માર્ગ તો આ છે, પ્રભુ! એ તો ભગવાન સૂત્રકાર એ પોકારે છે. ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ ભગવાન પાસે ગયા હતા. આહાહા...! મુનિરાજ ભગવાન સૂત્રકારનો આધાર આપે છે અને સૂત્રકાર ભગવાન પાસે ગયા હતા. આહાહા...! એણે આ ‘નિયમસાર’ બનાવ્યું છે અને તે પણ પોતે કહે છે, કે મેં તો મારા માટે બનાવ્યું છે. આહાહા...! આ નિયમ બીજામાં ‘સમયસાર’, ‘પંચાસ્તિકાય’ (બનાવ્યા) પણ આ તો મારે માટે બનાવ્યું છે. આહાહા...! ૧૯૧ (કળશ પૂરો) થયો.

શ્લોક-૧૯૨

(માલિની)

અનવરતમખંડાદ્વૈતચિન્નિર્વિકારે

નિખિલનયવિલાસો ન સ્ફુરત્યેવ કિંચિત્ ।

અપગત્ત્વમ્મિન્ ભેદવાદસ્સમસ્તઃ

તમહમભિનમામિ સ્તૌમિ સંભાવયામિ ॥૧૯૨॥

[શ્લોકાર્થ :-] જે અનવરતપણે (–નિરંતર) અખંડ અદ્વૈત ચૈતન્યને લીધે નિર્વિકાર છે તેમાં (–તે પરમાત્મપદાર્થમાં) સમસ્ત નયવિલાસ જરાય સ્ફુરતો જ નથી. જેમાંથી સમસ્ત ભેદવાદ (–ન્યાદિ વિકલ્પ) દૂર થયેલ છે તેને (–તે પરમાત્મપદાર્થને) હું નમું છું, સ્તવું છું, સમ્યક્ પ્રકારે ભાવું છું. ૧૯૨.

શ્લોક-૧૮૨ ઉપર પ્રવચન

૧૮૨-શ્લોક.

અનવરતમખંડાદ્વૈતચિન્નિર્વિકારે
 નિખિલનયવિલાસો ન સ્ફુરત્યેવ કિંચિત્ ।
 અપગત ઇહ યસ્મિન્ ભેદવાદસ્સમસ્તઃ
 તમહમભિનમામિ સ્તૌમિ સંભાવયામિ ॥૧૯૨॥

શ્લોકાર્થ :- જે પરમાત્મપદાર્થમાં ‘અનવરતપણે (–નિરંતર) અખંડ...’ આહાહા...! ‘(–નિરંતર) અખંડ અદ્વૈત ચૈતન્યને લીધે નિર્વિકાર છે...’ પ્રભુ તો અંદર નિર્વિકાર છે. આહાહા...! પુણ્યના વિકલ્પનો વિકાર પણ જેમાં નથી. ‘જે અનવરતપણે (–નિરંતર) અખંડ અદ્વૈત ચૈતન્યને લીધે...’ આવા એના સ્વરૂપને લીધે, એમ કહે છે. જે ‘અખંડ અદ્વૈત ચૈતન્યને લીધે નિર્વિકાર છે...’ નિર્વિકાર કેમ છે? કે નિરંતર ચૈતન્યપણું એનામાં છે એથી એ નિર્વિકાર છે. આહાહા...! ‘તેમાં (–તે પરમાત્મપદાર્થમાં) સમસ્ત નયવિલાસ જરાય સ્ફુરતો જ નથી.’ આહાહા...! આ આવો છે ને તેવો છે એવું એમાં છે જ નહિ, કહે છે. ‘નયવિલાસ સ્ફુરતો નથી...’ આહાહા...! અહીં તો વિકલ્પવાળા–ભેદવાળા નિશ્ચય અને વ્યવહારનય બેય કાઢી નાખ્યા. આહાહા...! ‘સમસ્ત નયવિલાસ જરાય સ્ફુરતો જ નથી.’ ભગવાન ચૈતન્યસ્વરૂપે બિરાજમાન (છે). આહાહા...!

‘અખંડ અદ્વૈત ચૈતન્યને લીધે નિર્વિકાર...’ હોવાથી વિકારવાળો નય એનામાં છે નહિ. એ ચૈતન્યને લીધે નિર્વિકાર છે એથી જે વિકારનય છે તે એમાં છે નહિ. આહાહા...! ‘જેમાંથી સમસ્ત ભેદવાદ (–ન્યાદિ વિકલ્પ) દૂર થયેલ છે...’ ભેદ એટલે ન્યાદિ વિકલ્પ. ગુણ-ગુણીનો ભેદ ને દ્રવ્ય-પર્યાયનો ભેદ એ ‘(–ન્યાદિ વિકલ્પ) દૂર થયેલ છે તેને (–તે પરમાત્મપદાર્થને)...’ આહાહા...! ‘હું નમું છું...’ તે ચીજને હું નમું છું. આહાહા...! તેને ‘સ્તવું છું...’ તેની સ્તવના કરું છું અને તેને ‘સમ્યક્ પ્રકારે ભાવું છું.’ આ સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય મોક્ષને માટે નથી. (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)